

Aanvulling Milieueffectrapport (MER)

Doorontwikkeling glastuinbouwgebied Koekoekspolder

1. Inleiding

De gemeente Kampen stelt een nieuw bestemmingsplan op voor het glastuinbouwgebied De Koekoekspolder. Ter onderbouwing van de besluitvorming over het bestemmingsplan wordt de procedure voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

Op 24 oktober 2013 is door de Commissie van de m.e.r. een voorlopig toetsingsadvies uitgebracht over het milieueffectrapport (MER) Doorontwikkeling glastuinbouwgebied Koekoekspolder.

De Commissie is van oordeel dat de essentiële informatie in het MER niet aanwezig is voor besluitvorming over het bestemmingsplan voor de Koekoekspolder. De tekortkomingen betreffen:

- In de Passende beoordeling is niet aannemelijk gemaakt dat aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden is uitgesloten.
- De mogelijke gevolgen voor beschermende soorten in het plangebied en de directe omgeving zijn onvoldoende beschreven in het MER.
- De mogelijke effecten van aardwarmte zijn nagenoeg niet beschreven in het MER.

Naar aanleiding van dit advies geeft de gemeente in deze aanvulling per onderwerp een nadere onderbouwing zodat het milieubelang volwaardig bij de besluitvorming over het bestemmingsplan Koekoekspolder kan worden meegenomen. Het concept-advies van de commissie m.e.r. is als bijlage 1 bij deze aanvulling gevoegd.

2. Gebiedsbescherming / effecten op Natura 2000

Aanvulling stikstofberekeningen

De Commissie constateert dat de uitgangspunten voor de berekeningen van stikstofemissie onvoldoende zijn onderbouwd. Enerzijds zijn de uitkomsten van de berekeningen in een worstcase situatie mogelijk onderschat omdat de ontwikkelingsmogelijkheden van de vier agrarische bedrijven in het plangebied niet zijn meegenomen in de berekeningen. Anderzijds zijn de uitkomsten van de berekeningen mogelijk overschat door de gekozen uitgangspunten met betrekking tot de NO_x-emissie van de warmtekrachtkoppelingen (WKK). Bij de berekeningen is er van uitgegaan dat de WKK's volcontinue draaien.

Oranjewoud heeft middels een memo 'aanvulling onderdeel stikstofberekeningen' dd 9 december 2013 een nadere onderbouwing geleverd. Onderdeel A gaat in op de 4 veehouderijen en onderdeel B geeft de rekenresultaten weer van de uitgevoerde berekening met een realistische inschatting van het aantal draaiuren van de WKK's. De memo van Oranjewoud is als bijlage 2 bij deze aanvulling gevoegd.

Tabel 1: Verandering bijdrage beoogde ontwikkeling aan stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden Uiterwaarden IJssel en Uiterwaarden Zwarte water en Vecht ten opzichte van huidige situatie en KDW.

rekenpunt	Habitat waarin het rekenpunt ligt	KDW (mol N/ha/j)	Huidige waarden 2011 (mol N/ha/j)	Verandering (mol N/ha/j)	Verandering % van de KDW	Verandering % van de 2011
1	H6510 B Grote Vossenstaart	1540	1660	0,47	0,03 %	0,03 %
2	H6510 B Grote Vossenstaart	1540	1660	0,47	0,03 %	0,03 %
3	H6120 Stroomdalgras landen	1250	1660	0,43	0,03 %	0,03 %
4	H6510 A Glanshaverhooi landen	1400	1660	0,46	0,03 %	0,03 %
5	H6510 A Glanshaverhooi landen	1400	1660	0,49	0,04 % (1)	0,03 %
8	H6510 B Grote Vossenstaart	1540	1540 – 1640	0,53	0,03 %	0,03 %
9	H6510 B Grote Vossenstaart	1540	1540 – 1640	0,50	0,03 %	0,03 %
10	H6510 B Grote Vossenstaart	1540	1540 – 1640	0,49	0,03 %	0,03 %
11	H6510 B Grote Vossenstaart	1540	1540 – 1640	0,47	0,03 %	0,03 %
12	H6510 B Grote Vossenstaart	1540	1540 – 1640	0,36	0,02 %	0,02 %
13	H6510 B Grote Vossenstaart	1540	1540 - 1640	0,31	0,02 %	0,02 %

(1) De extra bijdrage uitgedrukt in percentage van de KDW pakt door afronding van het getal 0,035 hoger uit dan de overige percentages die naar beneden kunnen worden afgerond.

De uitgevoerde berekening laat zien dat bij een realistische inschatting van de draaiuren van de WKK's de minimale en maximale bijdrage van depositie van stikstof beduidend lager is (tussen de 0,31 en 0,53 mol/ha/jaar). Deze extra bijdrage bedraagt maximaal 0,03% ten opzichte van de gemiddelde achtergrondwaarde van stikstof in 2011 (1540 – 1660 mol N/ha/jaar) en 0,04% van de KDW.

Aanvulling cumulatie met projecten/plannen

De Commissie constateert dat de onderbouwing en uitwerking wat betreft stikstofdepositie onvolledig is:

Cumulatie met projecten/plannen in de omgeving (zoals het bestemmingsplan Buitengebied van gemeente de Kampen) is niet meegenomen in de Passende beoordeling.

Om de cumulatie nader te onderbouwen is gekeken naar de het bestemmingsplan Buitengebied, de samenhangende projecten Zomerbedverlaging Beneden-IJssel en IJsseldelta-Zuid en de structuurvisie Noordoostpolder 2015. Gekeken is wat de bijdrage van de stikstofdepositie van deze plannen zijn op de Natura 2000 gebieden.

Bestemmingsplan Buitengebied

In het bestemmingsplan buitengebied worden uitbreidingen van veehouderijen mogelijk gemaakt. Uit de Passende beoordeling (opgenomen als onderdeel van het MER) blijkt dat bij het 'scenario maatregelen' aantasting van Natura 2000-gebieden als gevolg van stikstofdepositie is uit te sluiten door sturing op maximale emissie en randvoorwaarden voor de bouwvlakvergroting en gebruik.

Zomerbedverlaging Beneden-IJssel en IJsseldelta-Zuid

De Commissie MER heeft op 15 juli 2013 een eindconcept toetsingsadvies IJsseldelta-Zuid verstrekt. In dit eindconcept adviseert de Commissie om in een aanvulling op het MER de huidige kwaliteit van de Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooiland – inclusief de trends van de soortenrijkdom – te onderbouwen met feitelijke informatie en de veranderingen in overstromingsfrequentie te betrekken in de effectbeoordeling. Naar aanleiding van dit advies heeft RoyalHaskoningDHV een aanvulling geschreven (BL-RD20130157, 24 juli 2013). Deze aanvulling is als bijlage 3 bij deze memo gevoegd.

Geconcludeerd wordt dat als gevolg van de samenhangende projecten het beschreven gecumuleerde effect van stikstof en inundatie zeker geen significante negatieve gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van stroomdalgrasland en glanshaverhooiland in Scherenwelle.

Structuurvisie Noordoostpolder

Om sturing te geven aan de ruimtelijke plannen in Noordoostpolder heeft de gemeente Noordoostpolder een structuurvisie en een bijbehorende MER opgesteld. De structuurvisie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente tot 2025 en biedt de basis voor het bestemmingsplan Landelijk Gebied. De gemeente heeft met een drietal realistische scenario's (alternatieven) gedefinieerd waarmee inzicht wordt gegeven in richtingen om het bestemmingsplan Landelijk Gebied verder uit te werken zonder significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden. De gemeente start begin 2014 met het bestemmingsplan Landelijk Gebied en heeft als uitgangspunt de omliggende Natura 2000-gebieden niet extra te belasten. Een planMER maakt onderdeel uit van de bestemmingsplanprocedure.

Conclusie

Binnen het plangebied Koekoekspolder zijn 4 agrarische bedrijven gelegen. In de huidige situatie veroorzaken deze bedrijven vergunningtechnische een marginale emissie van stikstof. Aan de 4 bedrijven kan middels wijzingsbevoegde uitbreidingsruimte worden toegekend. Theoretisch bedraagt de uitbreidingsruimte maximaal 1,0 ha bouwvlak. Hieraan zijn echter voorwaarden verbonden. De belangrijkste voorwaarde is dat de vergroting van het bouwvlak enkel kan worden toegestaan indien de wijziging stikstofneutraal is. Hierbij is aansluiting gezocht bij het bestemmingsplan Buitengebied Kampen. Uit de Passende beoordeling (opgenomen als onderdeel van het MER Buitengebied) blijkt dat er stalmaatregelen beschikbaar zijn waarbij het voor bedrijven mogelijk is om uit te breiden zonder dat de emissie van stikstof toeneemt ten opzichte van de huidige feitelijke situatie. Hiermee is aangetoond dat de 4 agrarische bedrijven de Natura 2000-gebieden niet extra belasten.

Oranjewoud heeft de stikstofdepositie-bijdrage als gevolg van 115 hectare nieuw glas en 10 hectare bedrijvigheid opnieuw berekend. Deze berekening is uitgevoerd op een realistische aanname van het aantal draaiuren van de wkk's (4.500 uren). De berekende depositie is aanzienlijk lager dan de berekende waarden in de passende beoordeling. De stikstofdepositie bijdrage waarde ligt met de nieuwe berekening tussen 0,31 en 0,53 mol/ha/jaar. Deze extra bijdrage bedraagt maximaal 0,03% ten opzichte van de gemiddelde achtergrondwaarde van stikstof in 2011 (1540 – 1660 mol N/ha/jaar) en 0,03% van de KDW.

De hoogste berekende totale depositie op de aanwezige Grote Vossenstaarthooilanden (uiterwaarden van de vecht) betreft 0,53 mol N/ha/jaar dit is 0,03 % van de KDW en de huidige achtergronddepositiewaarden. Zoals op bladzijde 30 van de passende beoordeling Glastuinbouwgebied Koekoekspolder is beschreven kan worden geconcludeerd dat deze zeer geringe verwaarloosbare bijdrage in combinatie met de grote hoeveelheden andere doorslaggevendende factoren (met name de overstromingsdynamiek) niet resulteert in een verslechterend of significant effect op de instandhoudingsdoelen van dit habitatype.

In de uiterwaarden IJssel wordt in de huidige situatie de kritische depositiewaarden voor Stroomdalgrasland en Glanshaverhooilanden (type A en B) overschreden. De aanvullende berekening van Oranjewoud laat zien dat stikstoftoename op de gekozen punten in Uiterwaarden IJssel (Scherenwelle) maximaal 0,49 mol/ha/jaar bedraagt. De stikstofdepositie als gevolg van de beoogde ontwikkelingsmogelijkheden is marginaal.

Gekeken is naar cumulatie van andere projecten en plannen binnen een straal van 10 km ten opzichte van Scherenwelle. Het bestemmingsplan Buitengebied kan worden uitgevoerd zonder het gebied Scherenwelle extra te belasten. De stikstofemissie in het bestemmingsplan Buitengebied is vastgelegd (bevroren) op de huidige emissie. Er is dan ook geen sprake van cumulatie.

Voor zomerbedverlaging Beneden-IJssel en IJsseldelta-Zuid is geconcludeerd dat deze samenhangende projecten geen significante gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van stroomdalgrasland en glanshaverhooiland in Scherenwelle. Bovendien geeft het worst case effect aan dat de combinatie van een toename aan stikstofdepositie en een vermindering van de overstromingsfrequentie er toe leidt dat de betreffende vegetatie (ondanks het goede beheer) door gestage vermindering van de kwaliteit, de vegetatie niet meer aan de criteria voor de habitattypen voldoet, en dat daardoor de fragmenten stroomdalgrasland (0,2 hectare) en glanshaverhooiland (0,1 hectare) hier op den duur geheel zullen verdwijnen.

Dit verlies wordt ruimschoots gecompenseerd door het aanleggen van een nieuw areaal aan glanshaverhooiland (5 hectare) bij het Zalkerbosch aan de overzijde van de IJssel. Door de uiterwaardmaatregelen van de zomerbedverlaging neemt de oppervlakte van stroomdalgrasland en glanshaverhooiland behoorlijk toe.

Deze maatregelen worden naar verwacht gestart in 2015 en binnen drie jaar gerealiseerd, terwijl de verwachting is dat het plangebied Koekoekspolder niet binnen drie jaar is volgebouwd. De nieuwe gebieden worden op een afstand van ruim 3 km vanaf Scherenwelle stroomopwaarts aangelegd. Vanaf het plangebied Koekoekspolder gezien is het Zalkerbosch op ruim 6 km gelegen.

Het bestemmingsplan 'Landelijk Gebied' dat de gemeente Noordoostpolder in 2014 gaat opstellen heeft als uitgangspunt dat de omliggende Natura 2000-gebieden niet extra wordt belast. Dit gegeven komt uit het planMER behorend bij de structuurvisie. In het planMER behorend bij het bestemmingsplan wordt dit nader uitgewerkt. Bovendien ligt de grens van de gemeente Noordoostpolder met een afstand van meer dan 10 km vanaf Scherenwelle gelegen. Van cumulatie is dan ook geen sprake.

3. Soortenbescherming (Flora- en faunawet)

Inleiding

De Commissie m.e.r. adviseert in haar concept advies om het MER aan te vullen met een beschrijving van:

- De aanwezige beschermde soorten in het gebied;
- De mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze soorten;
- Realistische en effectieve maatregelen waarmee deze gevolgen tijdig zijn te voorkomen.

Grondslag voor de natuurtoets in het MER vormen een bureauonderzoek en een veldbezoek. De natuurtoets geeft aan welke beschermde soorten daadwerkelijk en mogelijk voorkomen in het plangebied. De natuurtoets is in dit hoofdstuk aangevuld met behulp van de resultaten van diverse recent uitgevoerde ecologische onderzoeken in en rond het plangebied. Uitgebreid veldonderzoek is *op dit moment* niet effectief omdat:

- De resultaten van ecologisch onderzoek slechts 2 jaar houdbaar zijn terwijl op dit moment niet duidelijk is wanneer eventuele versturende activiteiten plaats zullen plaatsvinden;
- Het bestemmingsplan geen versturende werkzaamheden beoogd zoals het kappen van bomen, het dempen van watergangen, het verplaatsen van waterbergingen of het slopen van bebouwing. Van historische bebouwing is in het plangebied geen sprake. Het bestemmingsplan beoogd wel de bouw van kassen en dit kan mogelijk voor effecten zorgen. De bouw van kassen zal niet in een kort tijdsbestek maar geleidelijk plaatsvinden. Op dit moment is niet te voorspellen wanneer kassenbouw op welke locatie zal plaatsvinden.

Mocht in de toekomst sprake zijn van versturende werkzaamheden dan zal in het kader van de omgevingsvergunning nader ecologisch onderzoek plaatsvinden. Indien nodig moet een ontheffing Flora- en faunawet worden gevraagd en/of moeten mitigerende maatregelen worden genomen. Uit de natuurtoets blijkt dat verstoring van **alle** aanwezige en mogelijk aanwezige beschermde soorten te voorkomen is door het nemen van mitigerende maatregelen. De mogelijke maatregelen zijn in dit hoofdstuk per soort beschreven. De maatregelen worden door de gemeente betrokken bij het aanvragen van ontheffingen Flora- en faunawet en/of het verlenen van omgevingsvergunningen.

Beschermde soorten en gevolgen van voornemen

Hoewel er tijdens het veldbezoek geen beschermde soorten zijn aangetroffen kunnen - gelet op de aard van het plangebied - een aantal (jaarrond) beschermde soorten in en rond de Koekoekspolder worden aangetroffen. Hieronder is aangegeven welke soorten dit betreft, welke gevolgen het voornemen voor deze soorten kan hebben en hoe door welke mitigerende maatregelen verstoring kan worden voorkomen.

Fauna

Jaarrond beschermde broedvogels.

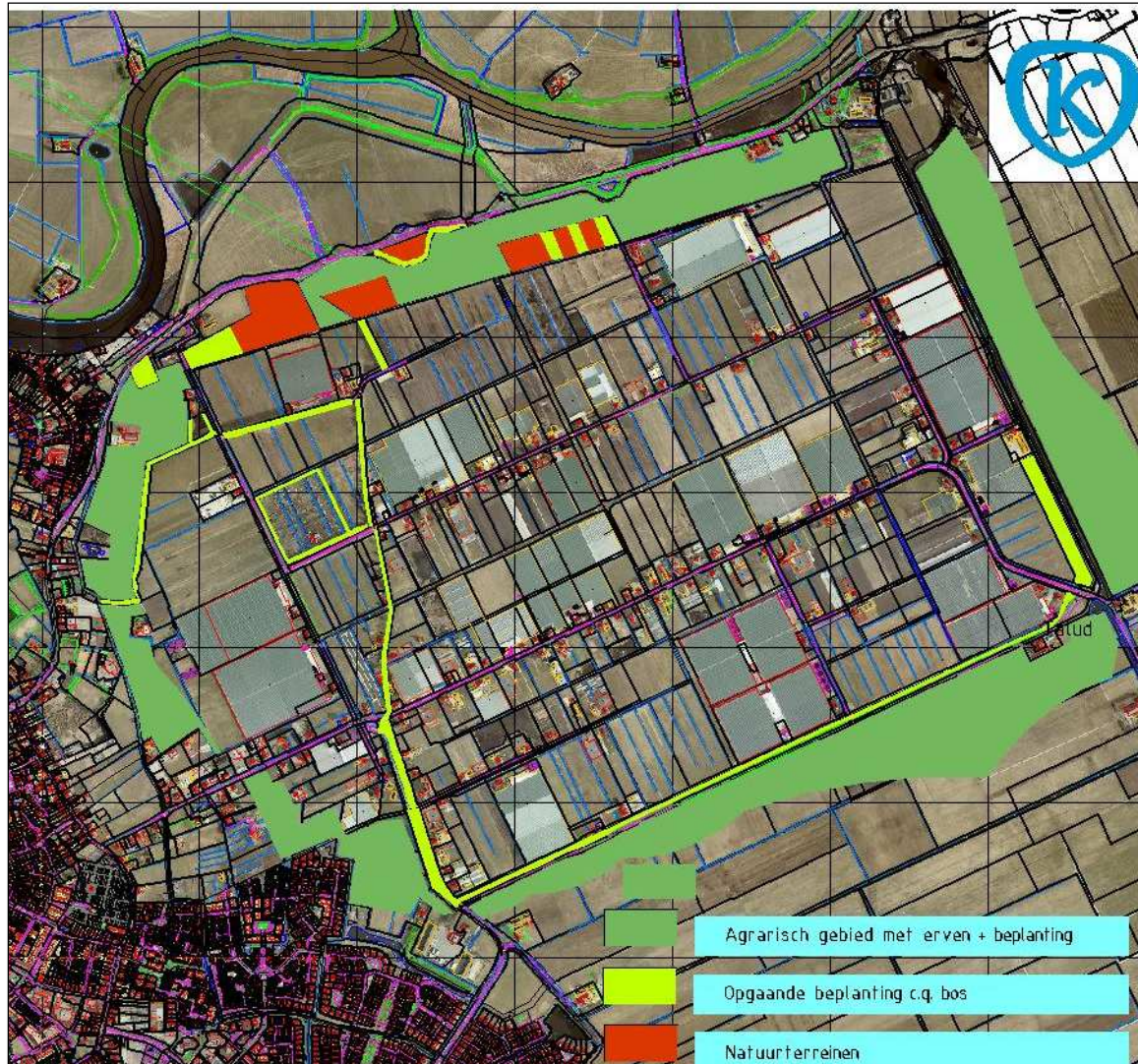
Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte Wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. In het algemeen geldt dat versturende activiteiten gedurende het broedseizoen op grond van de Flora- en faunawet niet zijn toegestaan.

Buizerd en roek

Binnen het plangebied is geen geschikte nestelgelegenheid voor de buizerd en de roek aanwezig. Hooguit in de bosjes aan de (noord)rand (Kamperzeedijk) kan dit het geval zijn. Zie figuur 1. Gelet op de reeds aanwezige kassen en het ruime foerageergebied in de omgeving zal verdere kassenbouw naar verwachting geen bezwaren opleveren voor de soort c.q. zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden om te nestelen.

Huismus

Op de oudere (rommelige) erven kunnen huismussen voorkomen. Deze erven worden in het bestemmingsplan gehandhaafd. Indien wijzigingen aan gebouwen/erven worden aangebracht is natuuronderzoek door initiatiefnemer nodig zijn. Mocht blijken dat mussen aanwezig zijn dan is een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet nodig en mitigatie/compensatie in de vorm van vervangende nestgelegenheid in de nabije omgeving.

Figuur 1: Groene randzones rondom plangebied: mogelijk leefgebied beschermde vogels

Kerkuil

In het gebied zijn weinig tot geen geschikte gebouwen aanwezig voor kerkuilen. Bij wijzigingen aan (verouderde) gebouwen die mogelijk geschikt zijn voor kerkuilen geldt dat nader onderzoek naar de aanwezigheid van de kerkuil moet plaatsvinden. Zo nodig moet in de nabije omgeving vervangende nestgelegenheid worden gerealiseerd. Voor de kerkuil is daarnaast ook het foerageergebied van belang. De bouw van kassen kan – bij aanwezigheid van een kerkuil – betekenen dat foerageergebied verloren gaat. Uit het nadere onderzoek door initiatiefnemer zal blijken of aantasting plaatsvindt. Zo nodig moet ontheffing aangevraagd worden. Naar verwachting zal de aantasting van foerageergebied beperkt zijn en geleidelijk plaatsvinden en zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden.

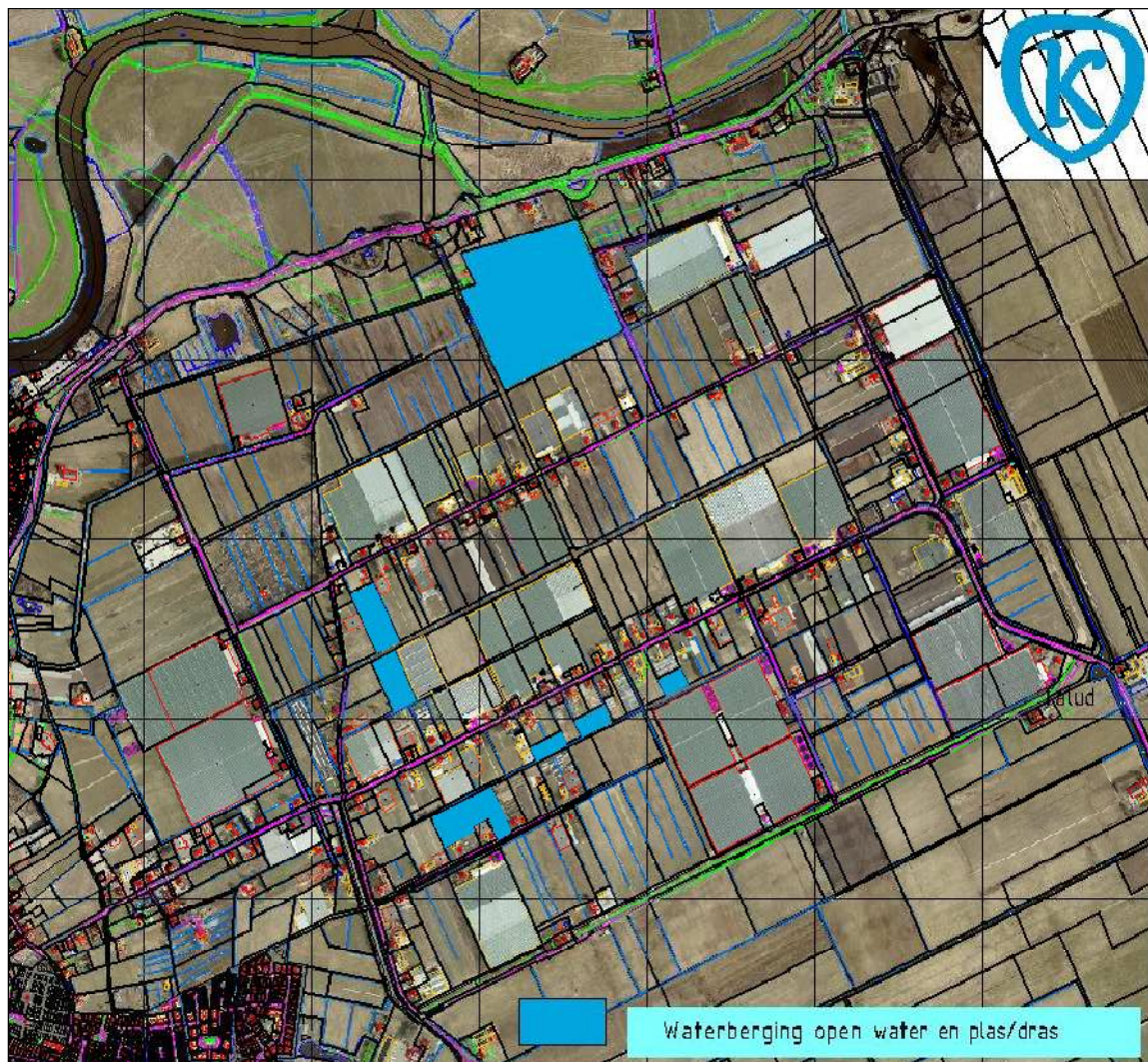
Steenuil:

Tijdens het veldbezoek is de steenuil niet aangetroffen. Mogelijk kan op enkele plaatsen binnen het gebied geschikte nestgelegenheid aanwezig zijn, maar gelet op aard van het (open) gebied is dit niet te verwachten. Geschikte nestgelegenheid bevindt zich met name in de oude knotwilgen in de noordelijke randzone (zie figuur 1). Het bestemmingsplan beoogt niet deze wilgen te laten verdwijnen.

Mogelijk dat in de donkerste delen van de polder gefoerageerd wordt. De bouw van kassen kan een aantasting van foerageergebied betekenen. Uit een natuurtoets, welke bij grootschalige kassenbouw door de initiatiefnemer moet worden uitgevoerd, zal blijken of aantasting plaatsvindt. Indien de steenuil aanwezig is moet er een activiteitenplan worden opgesteld en ontheffing worden aangevraagd. Het activiteitenplan moet aangeven hoe en waar vervangende nestgelegenheid wordt gerealiseerd (vervangende nestkasten of planten knotwilgen in combinatie met ruige begroeiing langs oevers en zitpalen). Een potentiële locatie hiervoor vormt de directe omgeving van de waterbergingen (zie figuur 2).

Overige soorten

Overige jaarrond beschermde soorten zijn niet aangetroffen en - gelet op de aard van het gebied - niet te verwachten, hooguit in de noordelijke randzone (uilen en andere roofvogels). Echter de bouw van nieuwe kassen zal niet tot gevolg hebben dat deze soorten worden gehinderd. Dit gelet op de reeds aanwezige kassen.

Figuur 2: Ligging waterbergingsgebieden binnen plangebied (mogelijk leefgebied rugstreeppad)

Amfibieën

Rugstreeppad.

De rugstreeppad is een pionierssoort en heeft een voorkeur voor open gebieden met slechts hier en daar schuilplaatsen, liefst met zandgrond om goed te kunnen graven. De waterbergingen in het plangebied vormen een geschikt leefgebied (zie figuur 2). Het bestemmingsplan beoogt geen wijzigingen aan de aanwezige waterbergingen. Voor de voortplanting maakt de rugstreeppad ook gebruik van diepere rijsporen en laagtes waar water blijft staan.

Bij (grootschalige) kassenbouw moet uit nader ecologisch onderzoek door initiatiefnemer blijken of de rugstreeppad aanwezig is. Indien dit het geval is moet er een activiteitenplan worden opgesteld en ontheffing worden aangevraagd. Verplaatsing van de rugstreeppad naar (te realiseren) poelen, bijvoorbeeld op achtererven of bij waterbergingsgebieden, dient in het vroege voorjaar plaats te vinden.

Vissen

Kleine Modderkruiper en bittervoorn.

In de watergangen in het plangebied komen naar verwachting Bittervoorn en Kleine modderkruiper (en Grote modderkruiper) voor. Deze vissoorten zijn weinig mobiel. Het bestemmingsplan beoogt geen wijzigingen aan de watergangen. Mocht evenwel toch sprake zijn van een aanvraag voor het dempen van een watergang dan moet uit ecologisch onderzoek door initiatiefnemer blijken of deze soorten aanwezig zijn. Indien aanwezig zal bij het dempen en/of vergraven van watergangen voor de tabel 2 soorten gewerkt moeten worden volgens de gedragscode. Voor de tabel 3 soorten moet er een activiteitenplan worden opgesteld en ontheffing worden aangevraagd. Uit het activiteitenplan wordt duidelijk hoe verplaatsing naar bestaande watergangen plaatsvindt.

Overige soorten

Overige zwaardere beschermde vissoorten worden niet verwacht omdat geschikt leefgebied ontbreekt.

Zoogdieren.

Vleermuizen

Het plangebied vormt mogelijk het leefgebied van beschermde vleermuissoorten. Dit leefgebied bestaat uit verblijfplaatsen (tijdens de winterslaap), vliegroutes en foerageergebieden. Van deze drie onderdelen genieten de verblijfplaatsen de grootste bescherming. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders etc. Gelet op de aard van het gebied zijn geen verblijfplaatsen te verwachten. Het bestemmingsplan is ook niet gericht op het slopen en of grootschalig wijzigen van bebouwing. Indien hiervoor toch een aanvraag wordt ingediend is ecologisch onderzoek door de initiatiefnemer noodzakelijk. Bij evt. aanwezigheid is mitigatie/compensatie nodig incl. ontheffing.

Het gebied doet naar verwachting wel deels dienst als foerageergebied of als vliegroute (langs de randen en boven water), zie figuur 3. De bouw van kassen kan dus betekenen dat foerageergebied en/of vliegroutes verloren gaan. Daarbij dient gezegd te worden dat langs veel watergangen al sprake is van bestaande kassen.

Het voortbestaan van een populatie komt echter niet in gevaar. De bouw van kassen zal immers in een geleidelijk tempo plaatsvinden. Dit geeft de vleermuis de tijd om zich aan te passen en alternatieve vliegroutes te zoeken. Alternatieve vliegroutes en foerageergebied zijn in de directe nabijheid, en in en rond het gehele plangebied, volop aanwezig. Zie figuur 3.

Steenmarter

Alhoewel niet aangetroffen tijdens het veldbezoek is de steenmarter wel in de omgeving van het plangebied aangetroffen. De aanwezigheid van deze soort in het plangebied is dan ook niet uit te sluiten. De steenmarter komt met name voor in gebouwen (woningen en schuren). Het bestemmingsplan is niet gericht op het slopen en of grootschalig wijzigen van bebouwing. Indien hiervoor toch een aanvraag wordt ingediend is ecologisch onderzoek door de initiatiefnemer noodzakelijk. Indien de steenmarter aanwezigheid is hoeft geen ontheffing worden te worden

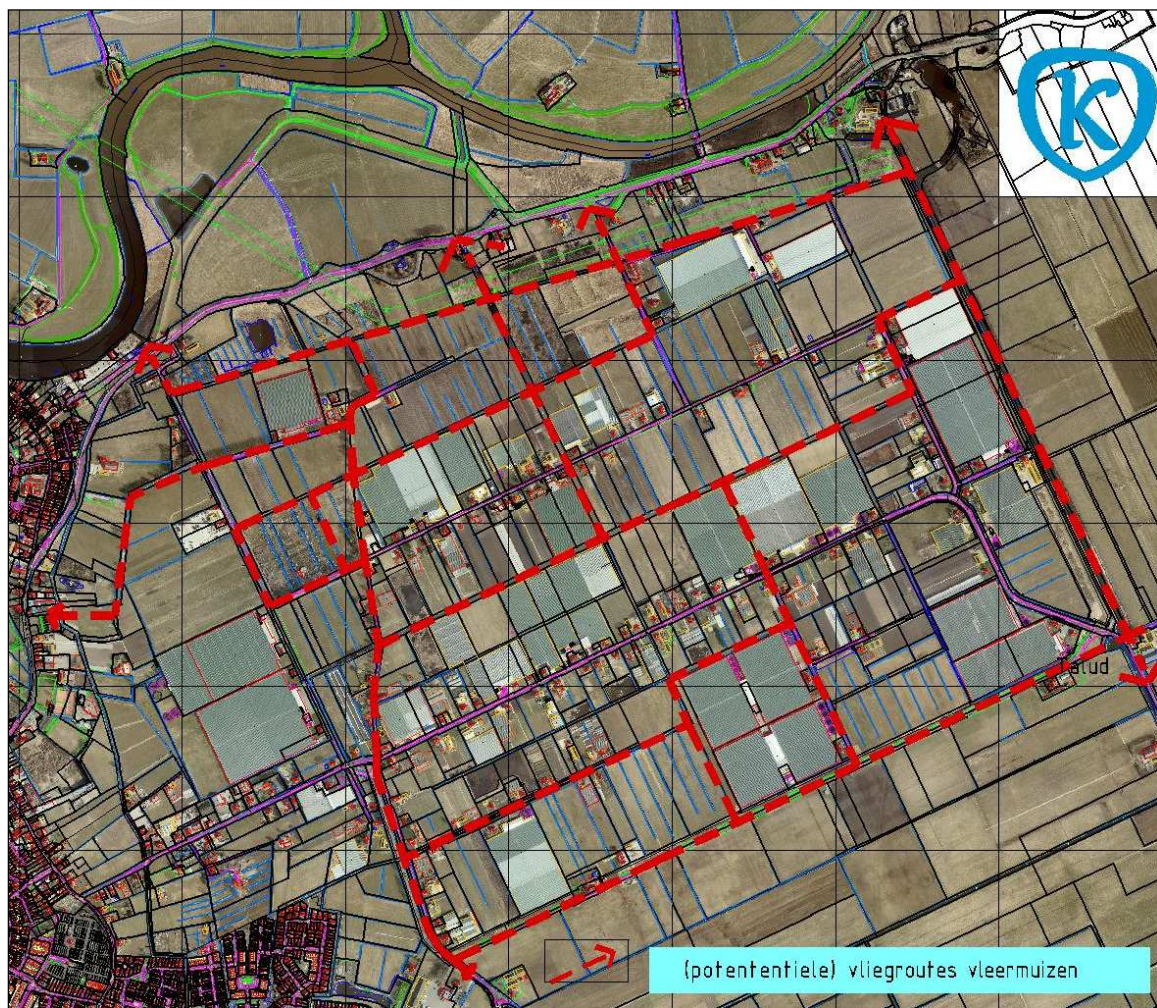
gevraagd maar dient de sloop van bebouwing plaats te vinden in de periode augustus t/m maart zodat de steenmarter kan vluchten.

Overige soorten

Overige zwaarder beschermde (grondgebonden) zoogdiersoorten worden niet verwacht omdat geschikt leefgebied ontbreekt.

Overige soortgroepen

Gezien de terreingesteldheid van het plangebied zijn geen vaste verblijfplaatsen van beschermde reptielen, insecten en weekdieren te verwachten.

Figuur 3: Mogelijkheden voor alternatieve vliegroutes vleermuizen

Flora

Een grootste deel van het plangebied bestaat uit intensief gebruikt agrarisch grasland en kassen. In en langs de sloten zijn algemene voorkomende plantensoorten als Gele lis, Pitrus, Kikkerbeet, Moerasvergeet-me-nietje, Zwanenbloem (Flora en faunawet abel 1), Rietgras, Grote brandnetel en Wolfspoot aanwezig. Zwaarder beschermde en/of bedreigde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden in het plangebied ook niet verwacht, omdat geschikt biotoop daarvoor ontbreekt. Indien wijzigingen aan watergangen plaatsvinden kunnen mogelijk een aantal groeiplaatsen van de laag beschermde Zwanenbloem worden aangetast. Voor de laag beschermde plantensoorten van tabel 1

geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen echter automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet.

Natura 2000 soorten (zwanen)

Het gebied ten zuiden en oosten van het plangebied vormt het leefgebied voor de Natura 2000 soorten Wilde en Kleine Zwaan. De omvang van het foerageergebied dat - door het voornemen c.q. de bouw van kassen - mogelijk verstoord wordt is summier in vergelijking met het beschikbare foerageergebied in de omgeving van het plangebied. De instandhoudingsdoelstelling voor deze vogelsoorten wordt op dit punt dan ook niet negatief beïnvloed.

Ook van verslechterende effecten door lichtverstoring zal geen sprake zijn. Uit het MER blijkt dat de lichteffecten van het voornemen zodanig summier zijn (0,25 lux op 1,5 km afstand van het centrum van het kassengebied en op grotere afstand minder) dat nader onderzoek naar deze effecten niet nodig is. Uit eerdere onderzoek¹ blijkt dat een toename van 0,71 lux geen effecten op vogels heeft.

Conclusie

Het bestemmingsplan glastuinbouw Koekoekspolder kan in de toekomst leiden tot werkzaamheden die effecten hebben op beschermde diersoorten. In het kader van de omgevingsvergunning zal in geval nader ecologisch onderzoek moeten plaatsvinden om te bepalen of deze effecten optreden. Indien nodig moet een ontheffing Flora- en faunawet worden gevraagd en/of moeten mitigerende maatregelen worden genomen.

Uit deze aanvulling op het MER blijkt dat verstoring van alle aanwezige en mogelijk aanwezige beschermde soorten te voorkomen is door het nemen van mitigerende maatregelen. Daarmee is aannemelijk gemaakt dat het bestemmingsplan op dit punt uitvoerbaar is.

¹ Uitbreiding glastuinbouwgebied Sexbierum, Toetsingsadvies over het milieueffectrapport, Commissie m.e.r., 24 februari 2011.

4. Aardwarmte

Wetgeving

De Mijnbouwwet, met als bevoegd gezag het ministerie van Economische Zaken, is de leidende wetgeving op het gebied van geothermie. De Mijnbouwwet is in meer detail uitgewerkt in het Mijnbouwbesluit en de Mijnbouwregelgeving. In deze regelgeving is bepaald waaraan een vergunninghouder moet voldoen, welke procedures van toepassing zijn en onder welke voorwaarden vergunningen worden verleend.

Voor het realiseren van een nieuw aardwarmtebron moet in het kader van de Mijnbouwwet allereerst een opsporingsvergunning worden aangevraagd voor het doen van de eerste boring. Als de eerste boring voldoende productief blijkt te zijn kan de opsporingsvergunning worden omgezet in een winningvergunning. Daarnaast is een mijnbouwmilieuvergunning nodig en gelden nog enkele lokale vergunningen zoals een bouwvergunning. De Mijnwet wordt binnenkort aangepast om de aansluiting met de vele geothermische initiatieven te verbeteren.

Opsporingsgebied Koekoekspolder

De provincie Overijssel heeft op 19 juni 2009 van het ministerie van Economische zaken een opsporingsvergunning gekregen voor het gehele glastuinbouwgebied Koekoekspolder. Deze opsporingsvergunning is verleend voor een periode van 4 jaar. De provincie heeft intussen een verlenging aangevraagd en gekregen. De vergunning is op 27 juni 2013 verlengd tot 31 december 2014.

Voor het gebied van de Koekoekspolder is in opdracht van de provincie een geologisch onderzoek uitgevoerd door Panterra. Panterra heeft een configuratie opgesteld voor ca 7 doubletten (clusters) in de Koekoekspolder.

Deze configuratie is als bijlage 4 bijgevoegd. Op deze tekening is aangegeven welk doublet gerealiseerd is en welke de komende jaren naar verwachting gerealiseerd gaan worden.

De geologische gegevens zijn gebruikt voor het realiseren van het eerste doublet en zijn ook beschikbaar voor de andere nog te realiseren doubletten.

In bijlage 3 is de positionering van het eerste en de nog te realiseren doubletten weergegeven. Op dit moment zijn er plannen voor een tweede en een derde aardwarmtebron in de polder.

Gedeputeerde Staten van Overijssel heeft als doelstelling om in 2020 20% van het energiegebruik in Overijssel op te wekken met hernieuwbare energie. Aardwarmte is daar een onderdeel van. Aardwarmte opsporen en te winnen is niet de hoofdwerkzaamheid van de provincie. De noodzakelijke expertise wordt hiertoe ingehuurd door de afzonderlijke clusters. Indien een cluster een sluitende businesscase heeft opgesteld voor het realiseren van een aardwarmtebron, is de provincie bereid een procedure te starten om een deel van de opsporingsvergunning af te splitsen om de opsporing en winning voor de aanvragende tuinbouwbedrijven mogelijk te maken.

De verleende opsporingsvergunning en de door Panterra opgestelde configuratie worden op deze manier gebruikt als instrument voor de onder- en bovengrondse ordening van de aardwarmtebronnen met als doel optimaal gebruik te maken van aardwarmte.

Effecten van de aardwarmtebronnen

Per milieuthema wordt hieronder de mogelijke milieueffecten beschreven die kunnen optreden in zowel de aanlegfase (het boren en testen), de exploitatiefase en sluiting.

Geluid

In het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (BARMM) zijn geluidsgrenswaarden opgesteld die van toepassing zijn op de aanlegfase, exploitatiefase en sluiting. Bij de melding in het kader van de

BARMM moet een geluidsonderzoek worden gevoegd waarin wordt aangetoond dat aan de geluidnormen kan worden voldaan. Hiermee wordt overlast in de omgeving zoveel mogelijk voorkomen.

In het BARMM is afgewogen dat vanwege de tijdelijkheid van de situatie, het acceptabel is dat piekgeluiden vanwege laden en lossen, transportbewegingen, pipehandling en het verbranden van (aard)gas in de openlucht onvermijdbaar zijn. Er wordt naar gestreefd om werkzaamheden die hoge piekniveaus met zich meebrengen zo min mogelijk in de nachtperiode te laten plaatsvinden. Als een gebouw zich binnen een afstand van 300 meter bevindt moet de mijnbouwonderneming vooraf met de gebruiker van dit gebouw over de overlast en de te nemen maatregelen communiceren.

Bodem en water

Voorafgaand aan het aardwarmteproject is door de provincie een geologisch haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd om de mogelijkheden voor toepassing van aardwarmte in de Koekoekspolder vast te stellen. Hieruit is gebleken dat onder de Koekoekspolder voldoende (165 m³/uur) warm water verwacht wordt om kassen rendabel te verwarmen. Voor 200 ha glas valt maximaal 50 miljoen m³ aardgas te besparen en 70 kiloton CO₂-emissiereductie te bereiken.

In het BARMM zijn voorschriften opgenomen aangaande bodem en water. Deze regels volgen de systematiek van de Nederlandse richtlijn bodembescherming bedrijfsmatige activiteiten. Voorafgaand aan de boring moet middels een nulsituatie-bodemonderzoek de huidige bodemkwaliteit ter plaatse van de boringinstallatie worden vastgelegd. Na sluiting van de bron moet een eindsituatie-bodemonderzoek worden uitgevoerd om te bepalen of de kwaliteit van de grond en het grondwater is verslechterd. Is dit het geval dan gelden de regels zoals deze in de Wet bodembescherming zijn vastgelegd.

Bij calamiteiten waardoor de grond en/of het grondwater verontreinigd raakt geldt de bepaling ongewoon voorval als bedoeld in artikel 17.1 van de Wet milieubeheer.

Afvalstoffen

Bij de uit te voeren werkzaamheden komen schadelijke afvalstoffen vrij. In het BARMM zijn regels opgenomen om deze schadelijke stoffen op een voor het milieu verantwoorde wijze te verwerken.

Bij het testen en spoelen van een aardwarmtebron komt zout welltestwater vrij. Dit welltestwater wordt tijdelijk opgeslagen in een bassin nabij de locatie. Dit betreft een éénmalige activiteit. Na gebruikname van de bron is testen niet meer noodzakelijk.

Bij de eerste warmwatercluster is er voor gekozen om de afvalwaterstroom per as af te voeren naar een buffervoorziening om middels deze voorziening het afvalwater gedoseerd te lozen in de IJssel. Op grond van de Waterwet heeft Rijkswaterstaat een vergunning verleent voor de eerste aardwarmtebron voor het brengen van stoffen in de IJssel.

Lucht

In het BARMM zijn voorschriften opgenomen met als doel de uitstoot van schadelijke stoffen die het klimaat kunnen aantasten of hinderlijk zijn voor de omgeving te beperken. Ze zijn opgesteld om de aantasting van het milieu te beperken.

Veiligheid

In elke fase van een aardwarmteproject (boren, testen, exploitatie, sluiting) wordt een veiligheids- en gezondheidsdocument (vg-document) opgesteld, als bedoeld in artikel 2.42 van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Het vg-document is een samengesteld document dat bestaat uit afzonderlijke onderdelen waarin de beheersing van alle risico's voor de werknemers en de omgeving wordt beschreven.

De mijnbouw is onder de werking van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) gebracht. Het plaatsgebonden risico ten gevolge van de winning vanaf mijnbouwwerken die in het kader van de Wet milieubeheer vergunningplichtig zijn, wordt dan volledig getoetst aan het Bevi volgens de daarin geldende normen.

In de MER is bijlage 8 'memo Quick scan externe veiligheid gevoegd'. Op basis van deze quickscan wordt geconcludeerd dat met betrekking tot de aardwarmtebronnen in het bestemmingsplan rekening moet worden gehouden met het hanteren van een veiligheidsafstand in de vorm van een plaatsgebonden risico van 10⁻⁶ per jaar. De grootte van de afstand is afhankelijk van de specificatie van betreffende bronnen. Deze moeten bij het indienen van de melding nader worden onderzocht.

Eerste aardwarmtebron Koekoekspolder

Op 8 augustus 2011 is de eerste boring in het Aardwarmteproject Koekoekspolder aan de Hartogsweg 6 succesvol verricht. Op 1.950 meter diepte is warm water van ca. 73 graden Celsius aangetroffen. Dit warme water is aanwezig in een zandpakket van ca. 90 meter dikte. Tijdens een eerste test is gebleken dat uit dit watervoerende pakket het mogelijk is om 140 tot 150 m³ per uur aan warm water op te pompen. Hiermee kan een thermisch vermogen gerealiseerd worden van ruim 5 MW. Op 31 maart 2012 is officieel de aardwarmtebron in gebruik genomen. Drie bedrijven in IJsselmuiden zullen samen 17 hectare glas verwarmen met deze bron. De verwachting is dat deze nieuwe energie bron de komende 30 jaar energie blijft leveren. Met deze bron kan ca. 5 miljoen m³ aardgas bespaard worden, waarmee de jaarlijkse CO₂ uitstoot met 7 kiloton vermindert.

De bron raakte eind juni 2013 verstopt met looddeeltjes waarvan een klein gedeelte radio-actief is. Het iets afgekoelde water gaat via een injectieput terug de aarde in. Juist deze put is verstopt geraakt. Sinds die ontdekking ligt bron stil. De verstopping is een nieuw verschijnsel in de Nederlandse geothermie. Daarom is er de afgelopen tijd veel onderzoek naar mogelijke oplossingen gedaan. De gemeente en naar verwachting ook de provincie betalen mee aan de werkzaamheden om de looddeeltjes met een speciale oplossing te laten verdwijnen. Daarnaast komt er een laagje langs de binnenkant van de buizen dat de aangroei van dergelijk deeltjes in de toekomst moet voorkomen.

Conclusie

In de voorgaande paragrafen is beschreven of aardwarmte nadelige gevolgen voor het milieu, bewoners en de directe omgeving kan hebben.

Tijdens het realiseren van een aardwarmtebron zijn verschillende fasen te onderscheiden zoals het boren en testen, de exploitatiefase en op den duur sluiting van de bron die mogelijke effecten geven op het milieu. Om het milieu te beschermen vallen deze activiteiten onder het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (BARMM). In dit besluit wordt beoogt een beschermingsniveau te realiseren waarbij de best beschikbare technieken worden toegepast die beschikbaar zijn. Het is dan ook niet noodzakelijk om aanvullende regels in het bestemmingsplan op te nemen.

Bijlagen

1. Concept toetsingsadvies (Commissie m.e.r., 2835-43, 24 oktober 2013)
2. Memo Oranjewoud (Aanvulling onderdeel stikstofberekeningen, projectnummer 266321, 9 december 2013);
3. RoyalHaskoningDHV (Aanvulling n.a.v. eindconcept advies IJsseldelta-Zuid (2113-117), kenmerk BL-RD20130157, 24 juli 2013);
4. Kaartje waarop de positionering van het eerste en de nog te realiseren doubletten zijn weergegeven (PenTerra Geoscience b.v., februari 2010).

1. Oordeel over het milieueffectrapport (MER)

De gemeente Kampen stelt een nieuw bestemmingsplan op voor de Koekoekspolder. Dit gebied is grotendeels in agrarisch gebruik, met onder meer een aanzienlijk aandeel glastuinbouw. In de huidige situatie is al 110 hectare netto aan glastuinbouw aanwezig. Het nieuwe bestemmingsplan maakt een uitbreiding van circa 115 hectare netto glastuinbouw mogelijk. Voor dit bestemmingsplan is tevens een Passende beoordeling opgesteld omdat negatieve effecten op nabijgelegen Natura 2000-gebieden niet op voorhand zijn uit te sluiten. Ter onderbouwing van de besluitvorming over het bestemmingsplan wordt de procedure voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie')¹ zich uit over de juistheid en de volledigheid van het opgestelde MER.

De Commissie is van oordeel dat de essentiële informatie in het MER niet aanwezig is voor besluitvorming over het bestemmingsplan voor de Koekoekspolder. De tekortkomingen betreffen:

- In de Passende beoordeling is niet aannemelijk gemaakt dat aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden is uitgesloten.
- De mogelijke gevolgen voor beschermde soorten in het plangebied en de directe omgeving zijn onvoldoende beschreven in het MER.
- De mogelijke effecten van aardwarmte zijn nagenoeg niet beschreven in het MER.

De Commissie adviseert om op deze punten eerst een aanvulling op het MER op te stellen alvorens een besluit te nemen over het bestemmingsplan.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en in hoofdstuk 3 geeft ze een aandachtspunt voor het vervolgtraject mee voor verkeer.

2. Toelichting op het oordeel

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming.

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

2.1 Gebiedsbescherming / effecten op Natura 2000

5 In de omgeving van het plangebied ligt binnen een afstand van 10 km een aantal Natura 2000-gebieden (w.o. Uiterwaarden IJssel, Zwarte Meer, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Olde Maten & Veerslootlanden en De Wieden) met habitats die gevoelig zijn voor stikstofdepositie. In de huidige situatie worden de kritische depositiewaarden van de habitattypen Stroomdalgraslanden (Uiterwaarden IJssel) en Glanshaver- en Vossenstaartheoïlanden (Uiterwaarden IJssel en Uiterwaarden Zwarte Water en IJssel) overschreden. In de Passende beoordeling is daarom vervolgens ingezoomd op deze twee gebieden en habitattypes.

15 In de Passende beoordeling wordt geconcludeerd dat de natuurlijke kenmerken van de omringende Natura 2000-gebieden niet worden aangetast omdat de toename van stikstofdepositie op de habitattypen Stroomdalgraslanden en Glanshaver- en Vossenstaartheoïlanden in de beschouwde gebieden marginaal² is.

20 De Commissie deelt de conclusie niet dat aantasting van natuurlijke kenmerken door de toename van stikstofdepositie met zekerheid is uit te sluiten. Elke toename van stikstofdepositie in een overbelaste situatie kan in beginsel (in cumulatie) significant negatieve gevolgen hebben. Uit de Natuurbeschermingswet 1998 volgt dat een plan alleen mag worden vastgesteld, als de zekerheid bestaat dat de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets³ met succes wordt doorlopen.

25 Bovendien constateert de Commissie dat de onderbouwing en uitwerking wat betreft stikstofdepositie onvolledig is:

- cumulatie met projecten/ plannen in de omgeving (zoals het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kampen) is niet meegenomen in de Passende beoordeling;
- de uitgangspunten voor de berekeningen van stikstofemissie zijn onvoldoende onderbouwd. Enerzijds zijn de uitkomsten van de berekeningen in een worstcase situatie mogelijk onderschat omdat de ontwikkelingsmogelijkheden van de vier

² De berekende stikstoftoename op de gekozen rekenpunten in Uiterwaarden IJssel liggen allen onder de 1 mol N/ha/jaar (variërend van 0,77 mol tot 0,88 mol). In het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte water en Vecht zijn de berekende bijdragen ook marginaal de waarden liggen tussen hier de 0,56 mol en 0,97 molN/ha/jaar.

³ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? Inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

5 agrarische bedrijven⁴ in het plangebied niet zijn meegenomen in de berekeningen. Anderzijds zijn de uitkomsten van de berekeningen mogelijk overschat door de gekozen uitgangspunten met betrekking tot de NO_x-emissie van de warmtekrachtkoppelingen (WKK). Bij de berekeningen is er van uitgegaan dat de WKK's volcontinue draaien.

10 De Commissie adviseert om in een aanvulling op de Passende beoordeling voorafgaand aan de besluitvorming over het bestemmingsplan de analyse over de stikstofdepositie nader te onderbouwen en indien relevant concrete alternatieven en/ of maatregelen te beschrijven waardoor aantasting van natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden met zekerheid is uit te sluiten. Het is daarbij van belang om de effectiviteit en realiseerbaarheid van de mitigerende maatregelen aan te geven.

2.2 Soortenbescherming

15 In het MER wordt op grond van een bureaustudie en zeer beperkt veldonderzoek aangegeven dat er beschermde soorten, waaronder jaarrond beschermde soorten, te verwachten zijn in het plangebied. Het gaat bijvoorbeeld om vlermuizen, de grote modderkruiper, de steenuil en de rugstreeppad.⁵ De exacte locatie van de beschermde soorten is niet bekend. In algemene zin worden mogelijke effecten en mitigerende maatregelen beschreven voor de soorten in het plangebied. Echter niet beschreven is hoe om te gaan met bijvoorbeeld aantasting van foerageer- en verblijfplaatsen (vleermuis, steenuil) en verlies landbiotoop (rugstreeppad). In het MER wordt aangegeven dat in het kader van het aanvragen van een omgevingsvergunning voor de te realiseren glastuinbouw, nader onderzoek plaats moet vinden. De Commissie is van oordeel dat indien het voornemen kan leiden tot in de Flora- en faunawet genoemde verboden gedragingen, voor de vaststelling van het bestemmingsplan aannemelijk moeten worden gemaakt dat een ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet kan worden verleend.

30 De directe omgeving van het plangebied vormt ook het leefgebied van Natura 2000 soorten, zoals de Wilde en de Kleine zwaan. In het MER staat dat de instandhoudingsdoelen voor deze vogelsoorten niet negatief wordt beïnvloed omdat er geen foerageer-
35 areaal voor deze vogelsoorten verloren gaat. In de Passende beoordeling (bladzijde 19) wordt echter ook gesteld dat verslechterende effecten van lichtverstoring op daarvoor gevoelige soorten niet kan worden uitgesloten. De aangegeven nadere uitwerking daarvan in stap 2 heeft niet plaatsgevonden.

⁴ De Commissie verwacht dat de maximale uitbreidingsruimte die het bestemmingsplan biedt ten opzichte van de huidige feitelijke situatie voor het bedrijf aan de Zwagersweg 2 met name stikstofemissie tot gevolg zou kunnen hebben.

⁵ Zie tabel 2.1 op bladzijde 11 van de Natuurtoets.

De Commissie adviseert om het MER aan te vullen voorafgaande aan de besluitvorming over het bestemmingsplan met een beschrijving van:

- de aanwezige beschermde soorten in het plangebied en de directe omgeving;
- de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze soorten;
- realistische en effectieve maatregelen waarmee deze gevolgen tijdig zijn te voorkomen.

Maak aannemelijk op planniveau dat eventueel benodigde ontheffingen van de Flora- en faunawet kunnen worden verleend.

10 2.3 Aardwarmte

15 In het bestemmingsplan is bij de bestemming "Agrarisch- glastuinbouw" aangegeven dat aardwarmte bij energiebedrijven rechtstreeks mogelijk is. In het MER is aangegeven dat twee scenario's voor aardwarmtebronnen onderzocht zijn: een realistisch scenario (de benutting van in totaal 4 geothermische bronnen) en een optimistisch scenario (de benutting van een maximum van 7 bronnen in totaal). Vervolgens wordt in het MER nagenoeg geen aandacht besteed aan de milieueffecten van aanleg en gebruik van deze bronnen. Het aspect duurzaamheid wordt wel wat uitgebreider behandeld in het MER.

20 In het MER zou beschreven moeten zijn welke (mogelijke) positionering van de geothermische bronnen voorzien wordt en welke milieueffecten hieraan verbonden zijn, zowel voor de aanlegfase (het boren en testen), de exploitatiefase als bij afwijkende bedrijfsomstandigheden (calamiteiten en onderhoud). De Commissie denkt daarbij bijvoorbeeld aan effecten op geluid, licht, bodem/ water (bv door afvoer van chemicaliën en (boor)vloeistoffen), lucht (bv door affakkelen) en veiligheid (inclusief gezondheidsrisico's). Ook zou op basis van de verwachte temperaturen en debieten per scenario aangegeven moeten worden wat de verwachte energieopbrengst is en in hoeverre dit leidt tot een beperking van het aardgasgebruik en de emissie van NOx in het voornemen.

30 De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER voorafgaand aan de besluitvorming over het bestemmingsplan de mogelijke milieueffecten van de (positionering van) aardwarmtebronnen te beschouwen en daarbij bovengenoemde aspecten te betrekken.

35 Het milieuonderzoek voor de aardwarmtebronnen hoeft niet zodanig gedetailleerde informatie te bevatten dat op basis daarvan de exacte gevolgen per aardwarmtebron kunnen worden vastgesteld. De exacte gevolgen zullen bij vervolgbesluitvorming voor de daadwerkelijke realisatie van de aardwarmtebronnen aan de orde komen. Wel moet duidelijk zijn dat de aardwarmtebronnen haalbaar zijn binnen de wettelijke kaders en moet de bandbreedte van mogelijke effecten van de scenario's globaal in beeld zijn. Laat daarbij de output sturend zijn voor het detail van de onderzoeken: wanneer eenvoudig is aan te tonen dat te voldoen is aan bepaalde wet- en regelgeving, dan hoeft het onderzoek niet uitgebreid. Bij (mogelijke) knelpunten moet gedetailleerd gerekend

worden om zicht te krijgen op de problematiek. Op deze manier zijn goed onderbouwde afwegingen te maken. Daarbij kan natuurlijk gebruik worden gemaakt van de ervaringen die bij de aanleg en exploitatie van de eerste aardwarmtebron zijn opgedaan.

5 3. Aandachtspunten voor de besluitvorming

De Commissie hoopt met onderstaande aanbeveling een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming. De opmerking in dit hoofdstuk heeft geen betrekking op essentiële tekortkomingen.

10 3.1 Verkeer

15 In het MER zijn de verkeersafwikkeling en de verkeersveiligheid voor de referentiesituatie en de plansituatie op hoofdlijnen in beeld gebracht. Op verschillende wegen in en om het plangebied zal de verkeersintensiteit van het vrachtverkeer en het personenverkeer procentueel aanzienlijk toenemen. Uit het MER blijkt dat de toekomstige belasting niet leidt tot verkeersafwikkelings- of bereikbaarheidsproblemen omdat de
20 verkeerstoename in absolute aantallen laag blijft. De structuur van de ontsluiting heeft derhalve ook geen wijzigingen. In het MER is echter geen inzicht geboden in het aandeel vrachtverkeer op het wegennet en de verdeling van het verkeer over de dag. Dit zijn belangrijke gegevens om de verwachte verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid preciezer in beeld te brengen en eventueel verkeersmaatregelen op de bestaande kruispunten en wegvakken te treffen.

- 25 ▪ De Commissie beveelt voor de vervolgbesluitvorming aan om ten behoeve van eventuele verkeersmaatregelen de risico's op doorstromingsproblemen, sluipverkeer en verkeersonveiligheid nader in kaart te brengen.

Memo

nummer 2
datum 18 december 2013
aan Gem. Kampen Gerda Smith
van Oranjewoud Reinier van Dijk / Dennis Bouman
kopie
project Koekoekspolder Kampen
projectnummer 266321
betreft aanvulling onderdeel stikstofberekeningen

Inleiding

Op 7 november 2013 is door de Commissie Mer een voorlopig toetsingsadvies uitgebracht over het planmer 'Doorontwikkeling glastuinbouwgebied Koekoekspolder'. In het voorlopig toetsingsadvies is ten aanzien van de uitgevoerde stikstofdepositieberekeningen het volgende aangegeven:

De uitgangspunten voor de berekeningen van stikstofemissie zijn onvoldoende onderbouwd. Enerzijds zijn de uitkomsten van de berekeningen in een worstcase situatie mogelijk onderschat omdat de ontwikkelingsmogelijkheden van de vier agrarische bedrijven in het plangebied niet zijn meegenomen in de berekeningen. Anderzijds zijn de uitkomsten van de berekeningen mogelijk overschat door de gekozen uitgangspunten met betrekking tot de NOx-emissie van de warmtekraftkoppelingen (WKK). Bij de berekeningen is er van uitgegaan dat de WKK's volcontinue draaien.

Gemeente Kampen heeft Oranjewoud verzocht een onderbouwing aan te leveren die ingaat op dit onderdeel. Hiertoe zijn aanvullende stikstofdepositieberekeningen uitgevoerd en wordt op kwalitatieve wijze nader ingezoomd op de stikstofdepositie van de 4 binnen het plangebied gelegen veehouderijen. De memo is opgebouwd uit twee delen. Onderdeel A gaat in op de 4 veehouderijen. Onderdeel B geeft de rekenresultaten weer van de uitgevoerde berekeningen.

Onderdeel A

Veehouderijen

Binnen het plangebied liggen de volgende veehouderijen:

- Woldweg 6a, intensieve locatie;
- Zwagersweg 2, grond gebonden locatie;
- Oudendijk 5, grond gebonden locatie;
- Tuindersweg 16, grond gebonden locatie.

Huidige situatie en uitbreidingsruimte

Alle bedrijven zijn in het nieuwe bestemmingsplan op de gevel van de stal begrensd. Wel wordt er via de wijzigingsbevoegdheid uitbreidingsruimte geboden. Deze uitbreidingsmogelijkheden zijn in beginsel afgestemd op uitbreidingsmogelijkheden die in het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied Kampen zijn opgenomen. Uitzondering hierop is de maximale omvang van het bouwvlak. Deze wordt in het bestemmingsplan voor het glastuinbouwgebied Koekoekspolder begrensd op maximaal 1,0 ha. In de meeste gevallen zal deze uitbreidingsruimte echter, vanwege bijvoorbeeld de ligging ten opzichte van andere aangrenzende percelen, niet of slechts ten dele kunnen worden benut. Hierbij geldt bovendien dat in alle gevallen de voorwaarde geldt dat de uitbreiding enkel

doorgang kan vinden als wordt aangetoond dat de wijziging stikstofneutraal plaatsvindt. Verder is nieuwe bebouwing uitsluitend mogelijk voor volwaardige agrarische bedrijven.

Hieronder is per locatie de huidige situatie en de (werkelijke) planologische uitbreidingsruimte weergegeven:

Woldweg 6a

Huidige situatie

Het bedrijf heeft een vergunning (Wet milieubeheer) voor het houden van 480 vleesvarkens. Per 1 januari 2013 valt het bedrijf van rechtswege onder het activiteitenbesluit. De vergunning wordt gezien als de melding.

Uitbreiding

Het bouwvlak, met aanduiding iv ab, liggen strak om de twee stallen heen. Het vergroten van de stal wordt niet in het (ontwerp) bestemmingsplan geregeld. Het bedrijf heeft aangegeven te stoppen voor 1 januari 2016 aangezien het niet kan voldoen aan Besluit Huisvesting.

Zwagersweg 2

Huidige situatie

Het bedrijf heeft op 14 september 2009 een melding in het kader van het Besluit landbouw ingediend voor o.a. 20 vleesstierkalveren, 30 vleesstieren en 20 schapen. Per 1 januari 2013 valt het bedrijf van rechtswege onder het Activiteitenbesluit.

Uitbreiding

In het opgestelde ontwerp bestemmingsplan heeft het bedrijf ruimte om uit te breiden tot maximaal 1,0 hectare. Omschakelen naar Intensieve veehouderij is echter uitgesloten.

Tuindersweg 16

Huidige situatie

Het bedrijf heeft een milieu vergunning van 1981 voor 60 stuks melkvee aangevraagd. Per 1 januari 2013 valt het bedrijf van rechtswege onder het Activiteitenbesluit. De vergunning wordt gezien als melding. Doordat de huidige stallen dichter dan 50 meter bij woningen van derden zijn gelegen zit het bedrijf feitelijk op slot.

Uitbreiding

In het opgestelde ontwerp bestemmingsplan heeft het bedrijf ruimte om uit te breiden tot 0,5 hectare in plaats van theoretische 1,0 ha. Omschakelen naar intensieve veehouderij is echter uitgesloten.

Oudendijk 5

Huidige situatie

Het bedrijf heeft een milieu vergunning van 2002 voor het fokken en houden van pony's (20 volwassen pony's en 5 pony's in opfok). Per 1 januari 2013 valt het bedrijf van rechtswege onder het Activiteitenbesluit. De vergunning wordt gezien als melding.

Uitbreiding

In het opgestelde ontwerp bestemmingsplan heeft het bedrijf nog 800 m² ruimte om uit te breiden. Dit gaat echter ten koste van de aanwezige paardenbak. Deze uitbreidingsruimte blijft over als de 50 meter contour (geurafstand) in acht wordt genomen als dichtstbijzijnde afstand op derden. Dieren die vallen onder categorie (iv) zijn uitgesloten.

Stikstofdepositie effecten bij benutting uitbreidingsruimte

Uit het bovenstaande blijkt dat enkel op de locatie Zwagersweg 2 ruimte aanwezig is om het bouwvlak aanzienlijk te vergroten. Immers gezien de ligging van de locatie zou het bouwvlak op deze locatie kunnen worden verruimd naar maximaal 1,0 ha. Zoals hierboven al is aangegeven kan de wijziging van het bouwvlak enkel plaatsvinden indien is aangetoond dat deze stikstofneutraal is.

In de huidige situatie is er voor deze inrichting een melding op grond van het Besluit landbouw milieubeheer ingediend. Conform deze melding mogen binnen de inrichting 20 vleesstierkalveren, 30 vleesstieren en 20 schapen worden gehouden. Deze dieren veroorzaken een ammoniakemissie van 280,0 kg per jaar. Er van uitgaande dat deze locatie kan worden aangemerkt als volwaardig agrarisch bedrijf kan voornoemde emissie worden ingezet voor een alternatieve bedrijfsvoering.

Hieronder is indicatief het aantal dieren weergegeven bij gelijkblijvende stikstofemissie.

Mogelijke omschakelingen:

- melkrundveehouderij, melkkoeien conform systeem verdergaand dan BBT systeem RAV diercategorie A1.9.1 (maximaal 68 melkkoeien);
- melkrundveehouderij, melkkoeien conform systeem met BBT factor systeem RAV diercategorie A1.100.1 (maximaal 29 melkkoeien);
- jongveeopfokbedrijf, vrouwelijk jongvee tot 2 jaar RAV diercategorie A3 (maximaal 72 stuks vrouwelijk jongvee tot 2 jaar);
- schapenhouderij RAV diercategorie B1 (maximaal 400 schapen);
- paardenhouderij RAV diercategorie K1 (maximaal 56 paarden).

Uit bovenstaande voorbeelden blijkt dat er met betrekking tot melkkoeien het aantal dieren kan fluctueren. Het aantal koeien dat kan worden gehouden is afhankelijk van het type huisvestingsstelsel dat wordt toegepast. Hier heeft de ondernemer de keus een zeer emissiearm systeem te kiezen of een systeem dat minder emissie reduceert maar nog wel voldoet aan het gestelde in het Besluit huisvesting. In alle gevallen is omschakeling naar intensieve veehouderij is uitgesloten.

Het aantal dieren dat theoretisch kan worden gehouden op het bouwvlak (1,0 ha) kan groter zijn dan het aantal dat hierboven is weergegeven. In de situatie dat het bouwvlak (1,0 ha) volledig zou worden benut voor het houden van bijvoorbeeld melkkoeien dan zouden theoretisch circa 100 - 135 melkkoeien en 70 - 100 stuks vrouwelijk jongvee kunnen worden gehouden¹. Voorwaarde hierbij is wel dat de emissie/depositie boven de reeds vergunde emissie en depositie (het depositieplafond) dan extern gesaldeerd wordt met een andere veehouderij. Dit houdt in dat de vergunning van de andere veehouderij wordt ingetrokken. Immers enkel op deze wijze kan er sprake zijn van een depositieneutrale situatie op het betreffende Natura2000 gebied.

Conclusie

In de situatie dat de locatie Zwagersdijk 2 het bouwvlak zou willen vergroten dan kan de verruiming van het bouwvlak enkel worden toegestaan indien de verruiming stikstofneutraal is. Stikstofneutraal betekent in dit geval dat de nieuwe grond gebonden veebezetting op het verruimde bouwvlak een stikstofdepositie mag veroorzaken die in beginsel gelijk is aan de huidige stikstofdepositie op basis van de huidige milieuvergunde situatie. Hierbij wordt de omvang van de veestapel begrensd door de huidige vergunde emissie en het huisvestingsstelsel waarvoor wordt gekozen. Indien men een groter aantal dieren wil gaan houden dan binnen het vergunde 'depositieplafond' mogelijk is dan zal deze additionele stikstofdepositie extern gesaldeerd moeten worden.

Stikstofdepositie huidige situatie

Zoals uit het bovenstaande overzicht blijkt is er in de huidige situatie sprake van een 4 kleine bedrijven binnen het plangebied. Aan deze bedrijven wordt via de wijzigingbevoegdheid planologische uitbreidingsruimte geboden. Deze ruimte is gezien de ligging van de locatie ten opzichte van andere percelen in de meeste gevallen relatief beperkt. Indien deze ruimte zou worden benut dan zal dit niet leiden tot een toename van de stikstofdepositie op Natura2000 gebieden. Gezien dit gegeven zijn deze bedrijven niet specifiek doorgerekend. In de passende beoordeling is echter wel rekening gehouden met deze bedrijven. Immers de passende beoordeling houdt rekening met de zogenaamde achtergrondbelasting waarin ook deze bedrijven zijn verdisconteerd.

¹ Op grond van de Verordening ruimte en Grondgebonden Melkrundveehouderij, IGO adviescommissie landbouw en milieu (2 mei 2011) kunnen op 1,5 ha maximaal 200 melkkoeien en 140 stuks vrouwelijk jongvee tot 2 jaar worden gehouden. Verhoudingsgewijs zal het aantal dieren op 1 hectare zodoende lager zijn en maximaal 135 melkkoeien en 100 stuks vrouwelijk jongvee omvatten.

Conclusie

Binnen de koekoekspolder zijn 4 agrarische bedrijven gelegen. In de huidige situatie veroorzaken deze bedrijven vergunningtechnische een marginale emissie van stikstof. Het bedrijf aan de Waldweg 6a zal op 1 januari 2016 op houden te bestaan. Hierdoor zal de emissie van stikstof vanuit veehouderijen in het plangebied dalen. Aan de 4 agrarische bedrijven kan via de wijzigingsbevoegde uitbreidingsruimte worden toegekend. Theoretisch bedraagt de uitbreidingsruimte maximaal 1,0 ha bouwvlak. In werkelijkheid kan enkel de locatie gelegen aan de Zwagersweg 2 deze uitbreidingsruimte volledig gaan benutten. Hieraan zijn echter voorwaarden verbonden. De belangrijkste voorwaarde is dat de vergroting van het bouwvlak enkel kan worden toegestaan indien de wijziging stikstofneutraal is. Dit betekent dat het bedrijf binnen de vergunde stikstofdepositie kan omschakelen naar een andere diercategorie en het aantal te houden dieren kan uitbreiden door het toepassen van BBT of emissie-arme technieken die verder gaan dan BBT. Indien het bedrijf groter wil groeien dan de maximale omvang binnen het vergunde 'depositieplafond' dan is dit enkel mogelijk indien er extern wordt gesaldeerd. In die situatie zouden er maximaal circa 135 melkkoeien en 100 stuks vrouwelijk jongvee kunnen worden gehouden op deze locatie.

Onderdeel B

In het kader van het planmer is bepaald wat de bijdrage is van 115 hectare aan nieuwe glastuinbouwbedrijven en 10 hectare nieuw te ontwikkelen agro-logistieke bedrijvigheid (milieucategorie 2) aan de stikstofdepositie in de nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Voor de glastuinbouwbedrijven is uitgegaan van een emissie NO_x van 0,028 gram/ha/sec als emissie afkomstig van de warmtekrachtkoppelingen die bij de glastuinbouwbedrijven worden gebruikt. De totale emissie NO_x op jaarbasis is vervolgens bepaald door voor alle bronnen uit te gaan van volledige benutting (dus 24 uur per dag, 365 dagen per jaar).

In werkelijkheid zullen de WKK-installaties niet het volledige jaar in gebruik zijn wat tot een lagere emissie NO_x leidt. Als aanvulling op de eerder uitgevoerde berekeningen is een realistische inschatting gemaakt van de bedrijfstijden van de WKK's en zijn de bijdragen aan de stikstofdepositie opnieuw berekend.

Uitgangspunten

Het aantal draaiuren is afhankelijk van meerdere specifieke eigenschappen, zoals het type teelt. Als een onderscheid gemaakt wordt naar typen teelt varieert het gemiddelde aantal draaiuren per jaar van 3.250 uur bij "overige intensieve groenten" tot 4.500 uur per jaar voor rozen (Energiebenutting warmtekrachtkoppeling in de Nederlandse glastuinbouw, LEI Wageningen UR 2008). Deze draaiuren zijn vastgesteld op basis van de energiebalans voor WKK's in de glastuinbouw in de jaren 2006 en 2008.

Ook in andere rapportages wordt het aantal draaiuren benoemd, zoals:

- Marktverkenning decentraal WKK-vermogen (CE Delft, 2007): 3.000 - 4.000 uur per jaar
- WKK en bioWKK in de glastuinbouw (TVVL magazine duurzame energie): 3.800 uur per jaar
- Barometer WKK in de glastuinbouw, november 2013: 3.200 uur per jaar
- Rentabiliteit WKK in het nieuwe telen (Cogen Projects, 2010): max. 4.200 uur voor een bestaande WKK, max. 4.300 uur voor een nieuwe WKK

Zoals blijkt uit de beschreven bronnen varieert het aantal draaiuren van 3.000 tot 4.500 uur per jaar. In het MER is beschreven dat de huidige glastuinbouwbedrijven in de Koekoekspolder overwegend groenten telen. De uitbreiding aan glastuinbouw ten opzichte van de huidige situatie is voornamelijk gericht op de teelt van vruchtgroenten zoals komkommer, tomaat, paprika en aardbeien. Er wordt echter ook ruimte geboden aan andere typen tuinbouw zoals bijvoorbeeld championeteelt, witlofteelt en bloemenkwekers. Ondanks het aantal draaiuren bij de teelt van groenten lager is dan bij bloemen is voor de volledige 115 hectare nieuwe glastuinbouwbedrijven gerekend met het grootste aantal draaiuren dat hoort bij sierteelt: 4.500 uur per jaar.

Resultaten

De stikstofdepositie-bijdrage als gevolg van 115 hectare nieuw glas en 10 hectare bedrijvigheid is uitgerekend op de locaties zoals die ook in het MER en bijbehorende passende beoordeling zijn beschouwd. Voor de berekening is uitgegaan van $(115 * 0,028 * 3.600 * 4.500 / 1.000 =)$ 52.164 kilogram NO_x per jaar als gevolg van de nieuwe glastuinbouwbedrijven en $(10 * 98 =)$ 980 kilogram NO_x per jaar als gevolg van 10 hectare bedrijvigheid.

In onderstaande tabel zijn de bijdragen aan stikstofdepositie voor de verschillende rekenpunten weergegeven bij een realistische inschatting van het aantal draaiuren van de wkk's.

Tabel 2: Stikstofdepositie-bijdrage in mol/ha/jaar (Op basis realistische inschatting draaiuren wkk's)

Rekenpunt	Depositie in mol/ha/jaar
1	0,47
2	0,47
3	0,43
4	0,46
5	0,49
8	0,53
9	0,50
10	0,49
11	0,47
12	0,36
13	0,31

MEMO

Aan : Commissie m.e.r.
Van : Edith Dorsman
Kopie : Bevoegde gezagen Natuurbeschermingswet, Frederike Bloemers , Marjan Poortinga, Piet Oudejans
Dossier : BA8401-103-108
Project : Zomerbedverlaging Beneden-IJssel
Betreft : Aanvulling n.a.v. eindconcept advies IJsseldelta-Zuid (2113-117) Commissie m.e.r. (punt 2.3)

Ons kenmerk : BL-RD20130157
Datum : 24 juli 2013

Inleiding

De Commissie m.e.r. heeft op 15 juli 2013 een eindconcept toetsingsadvies IJsseldelta-Zuid (2113-117) verstrekt. In punt 2.3 van dit eindconcept advies adviseerde de Commissie om in een aanvulling op het MER de huidige kwaliteit van de Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooiland – inclusief de trends van de soortenrijkdom – te onderbouwen met feitelijke informatie en de veranderingen in overstromingsfrequentie te betrekken in de effectbeoordeling.

Deze memo beantwoordt aan dit advies en is opgesteld ten behoeve van het definitieve advies van de Commissie m.e.r. over de beide milieueffectrapporten (MER-en) en bijbehorende passende beoordelingen voor de met elkaar samenhangende projecten Zomerbedverlaging Beneden-IJssel en IJsseldelta-Zuid.

Het gecombineerde effect van een toename van stikstofdepositie als gevolg van IJsseldelta-Zuid en een verminderde inundatie als gevolg van Zomerbedverlaging Beneden-IJssel is in beide passende beoordelingen nog niet beschouwd. Dit effect zou kunnen leiden tot een extra negatief effect op een klein oppervlakte stroomdalgrasland en glanshaverhooiland in Scherenwelle. In deze memo wordt dit effect beschreven.

Cumulatief effect stikstofdepositie en verminderde inundatie

Verminderde inundatie maakt habitattypen gevoeliger voor stikstofdepositie

In de uiterwaarden van de IJssel vindt, met uitzondering van de allerhoogste delen, jaarlijks inundatie plaats met kalkrijk rivierwater. Dit proces zorgt voor een effectieve buffering, waardoor verzuring als gevolg van stikstofdepositie wordt tegengegaan. Bij vermindering van de inundatie worden vegetaties gevoeliger voor de verzurende werking van stikstofdepositie.

Met het huidige maaibeheer wordt voor stroomdalgrasland en glanshaverhooiland respectievelijk anderhalf en ruim twee keer zo veel stikstof afgevoerd als de totale jaarlijkse aanvoer van stikstof door depositie vanuit de lucht (zie stikstofparagraaf passende beoordeling IJsseldelta-Zuid). Er is daarom geen sprake van vermesting, ook niet als de beperkte toename van stikstofdepositie vanuit IJsseldelta-Zuid in beschouwing wordt genomen.

Zeer beperkt extra negatief effect

Door IJsseldelta-Zuid vindt in Scherenwelle een (permanente) toename van stikstofdepositie met ongeveer 4 mol/ha/jr plaats op 0,2 ha stroomdalgrasland. Op deze locatie is ook sprake van een vermindering van de overstromingsfrequentie als gevolg van de Zomerbedverlaging. In de huidige situatie is er al sprake van een overschrijding van de kritische depositiewaarde.

In de passende beoordeling van IJsseldelta-Zuid is beschreven dat er geen sprake is van een negatief effect

vanwege de bufferende werking van het rivierwater, dat vaak genoeg in de wortelzone treedt.

In de passende beoordeling van de Zomerbedverlaging is er rekening mee gehouden dat (op termijn) de helft van de oppervlakte stroomdalgrasland zal verdwijnen (0,1 ha).

Voor glanshaverhooiland gaat het om 0,1 ha in Scherenwelle waar de kritische depositiewaarde wordt overschreden en waar als gevolg van het project IJsseldelta-Zuid de stikstofdepositie toeneemt met circa 1 tot 2 mol N/ha/jaar. In de passende beoordeling van IJsseldelta-Zuid is beschreven dat er geen sprake is van een negatief effect vanwege de bufferende werking van het rivierwater, dat vaak genoeg in de wortelzone treedt. In de passende beoordeling van Zomerbedverlaging is beoordeeld dat er geen sprake is van negatieve effecten op dit habitatype, omdat het habitatype niet afhankelijk is van inundatie. Vermindering van inundatie maakt echter wel dat het habitatype gevoeliger wordt voor stikstofdepositie.

Het worst case effect is dat de combinatie van een toename aan stikstofdepositie en een vermindering van de overstromingsfrequentie er toe leidt dat de betreffende vegetatie, ondanks het goede beheer, door gestage vermindering van de kwaliteit, de vegetatie niet meer aan de criteria voor de habitattypen voldoet, en dat daardoor de fragmenten stroomdalgrasland (0,2 hectare) en glanshaverhooiland (0,1 hectare) hier op den duur geheel zullen verdwijnen. Het gaat om zeer kleine oppervlakten ten opzichte van de huidige oppervlakten in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Positieve effecten wegen op tegen (gecumuleerde) negatieve effecten

De gehanteerde bandbreedte voor negatieve effecten van de Zomerbedverlaging is ruim genoeg¹. De uiterwaardmaatregelen van de Zomerbedverlaging voorzien in de ontwikkeling van onder andere nieuw stroomdalgrasland in Zalkerbosch. Op ca 10 ha worden maatregelen genomen (o.a. afgraven bouwvoor), waarbij verwacht wordt dat zich 5 ha stroomdalgrasland zal ontwikkelen. Op de overige 5 ha zal naar verwachting glanshaverhooiland tot ontwikkeling komen (ecologisch bodemonderzoek (Overkamp&Gerlach, 2012)). Zowel stroomdalgrasland als glanshaverhooiland nemen dus door de uiterwaardmaatregelen van de Zomerbedverlaging in Zalkerbosch aanzienlijk meer toe dan de zeer beperkte afname als gevolg van de toename aan stikstofdepositie door IJsseldelta-Zuid. Deze positieve ontwikkeling loopt in de tijd gezien parallel aan de verwachte afname.

Conclusie

Als gevolg hiervan zal het beschreven gecumuleerde effect van stikstof en inundatie zeker geen significant negatieve gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van beide habitattypen.

Het hier beschreven cumulatieve effect staat ook het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen 'uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit' voor beide habitattypen niet in de weg.

Bovengenoemd extra negatief effect is dermate klein, én wordt gedekt door de voorziene positieve effecten, zodat de conclusies in beide passende beoordelingen en MER-en, dat de cumulatieve effecten van de projecten Zomerbedverlaging en IJsseldelta-Zuid tezamen niet leiden tot significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen, niet zullen wijzigen (MER Zomerbedverlaging: Par 7.2 deel A en MER IJsseldelta-Zuid: Hoofdstuk 10).

¹ Stroomdalgrasland: uitkomst berekening gekwantificeerd effect vergraving zomerbed in totaal: 1,2 ha, na gevoeligheidsanalyse: 3,1 ha, gehanteerde bandbreedte: 1-5 ha, uitgangspunt effectbeoordeling: 5 ha. Verwacht nieuw areaal in Zalkerbosch: 5 ha. Daarnaast worden kleinschalige maatregelen genomen ter behoud (vermindering negatief effect) in de Vreugderijkerwaard.

Glanshaverhooiland: geen negatief effect vergraving zomerbed. Verwacht nieuw areaal in Zalkerbosch: 5 ha.

Aanvulling op de passende beoordelingen

Aanvullende informatie voor de Passende Beoordeling IJsseldelta-Zuid (20 maart 2013): in tegenstelling tot wat in de passende beoordeling staat, is niet uit te sluiten dat kleine stukjes van beide habitattypen op termijn zullen verdwijnen, omdat door de Zomerbedverlaging de inundatie afneemt, en de habitattypen daardoor gevoeliger worden voor de beperkte toename van stikstofdepositie als gevolg van IJsseldelta-Zuid. Bij de beoordeling of dit effect significant is moet het cumulatieve positieve effect van de Zomerbedverlaging meegewogen worden, zeker gezien de sterke samenhang tussen beide projecten. Door de uiterwaardmaatregelen van de Zomerbedverlaging in Zalkerbosch nemen de oppervlakten van zowel stroomdalgrasland als glanshaverhooiland aanzienlijk meer toe dan de zeer beperkte afname die optreedt als gevolg van de toename aan stikstofdepositie. Deze positieve ontwikkeling loopt in de tijd gezien parallel aan de verwachte afname.

Het hier beschreven cumulatieve effect staat ook het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen 'uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit' niet in de weg. Ook na de uitvoering van de Zomerbedverlaging en IJsseldelta-Zuid blijven er ruim voldoende mogelijkheden bestaan voor de uitbreiding van beide habitattypen in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

De meest kansrijke plekken voor uitbreiding van stroomdalgrasland zijn onder andere Velperwaard-Waalwaard, Cortenoever, Rammelwaard-Ravenswaard en de Vreugderijkerwaard, waar in totaal 32-60 hectare gerealiseerd kan worden (Provincie Gelderland, 2011 Bijlage document Uitwerking Natura 2000 doelen (concept (dd. 25 juli 2011))). In de volgende projecten wordt al invulling gegeven aan de uitbreiding van dit habitatype: Dijkverlegging Westenholte (RvR), Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden (RvR), Uiterwaardverlaging Keizers- en stobbenwaarden (RvR) en de herinrichting van de Onderdijkse waard (RvR/NURG) en de Vaalwaard. De beoogde toename in deze projecten is niet concreet gemaakt, maar zal naar verwachting een orde grootte hebben van 10-20 hectare.

Mogelijkheden voor uitbreiding van het areaal glanshaverhooiland worden vooral gezien in Cortenoever, Ravenswaard, Fraterwaard, Wilpse klei, Olster waarden, Vorchterwaarden en de Hoenwaard. De uitbreidingsopgave is nog niet per gebied gekwantificeerd, maar bedraagt op rijntak niveau ca 23 hectare (Provincie Gelderland, 2011 Bijlage document Uitwerking Natura 2000 doelen (concept (dd. 25 juli 2011))).

Aanvullende informatie voor de Passende Beoordeling Zomerbedverlaging Beneden-IJssel (mei 2013): door stikstofdepositie vanuit IJsseldelta-Zuid is het negatieve effect ten opzichte van hetgeen in de passende beoordeling van de Zomerbedverlaging is beschreven, 0,1 ha groter voor zowel stroomdalgrasland als glanshaverhooiland.

De gehanteerde bandbreedte voor negatieve effecten van de zomerbedverlaging is ruim genoeg. Als onderdeel van de uiterwaardmaatregelen worden voldoende maatregelen getroffen om het extra negatieve effect op te vangen (5 ha nieuw stroomdalgrasland en 5 ha nieuw glanshaverhooiland in Zalkerbosch).

Overigens zijn eventuele positieve effecten (ontwikkeling bij geschikte overstromingscondities lager op de hoogTEGRADIËNT) uit worst-case overwegingen niet meegenomen in de beoordeling, zoals beschreven in paragraaf 6.2 van de passende beoordeling van de Zomerbedverlaging.

Bijlage 4

